

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ZACHODNIO-
POMORSKIE

6872

1. Obiekt

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

2. Czas powstania
dwór
1718-1730
bud.folwarku
pol.XIXw. pocz.XXw

3. Miejscowość

ŚWIERZNO

4. Adres 72-405 Świerzno

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

szczęcińskie

województwo

gmina Świerzno pow. KAMIENSKA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Schwirszen - do 1945r.

7. Przynależność administracyjna

1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Kamień Pomorski

8. Właściciel i jego adres

Kombinat Państwowych
Państwowych Gospodarstw
Rolnych w Stuchowie
72-405 Świerzno

9. Użytkownik i jego adres

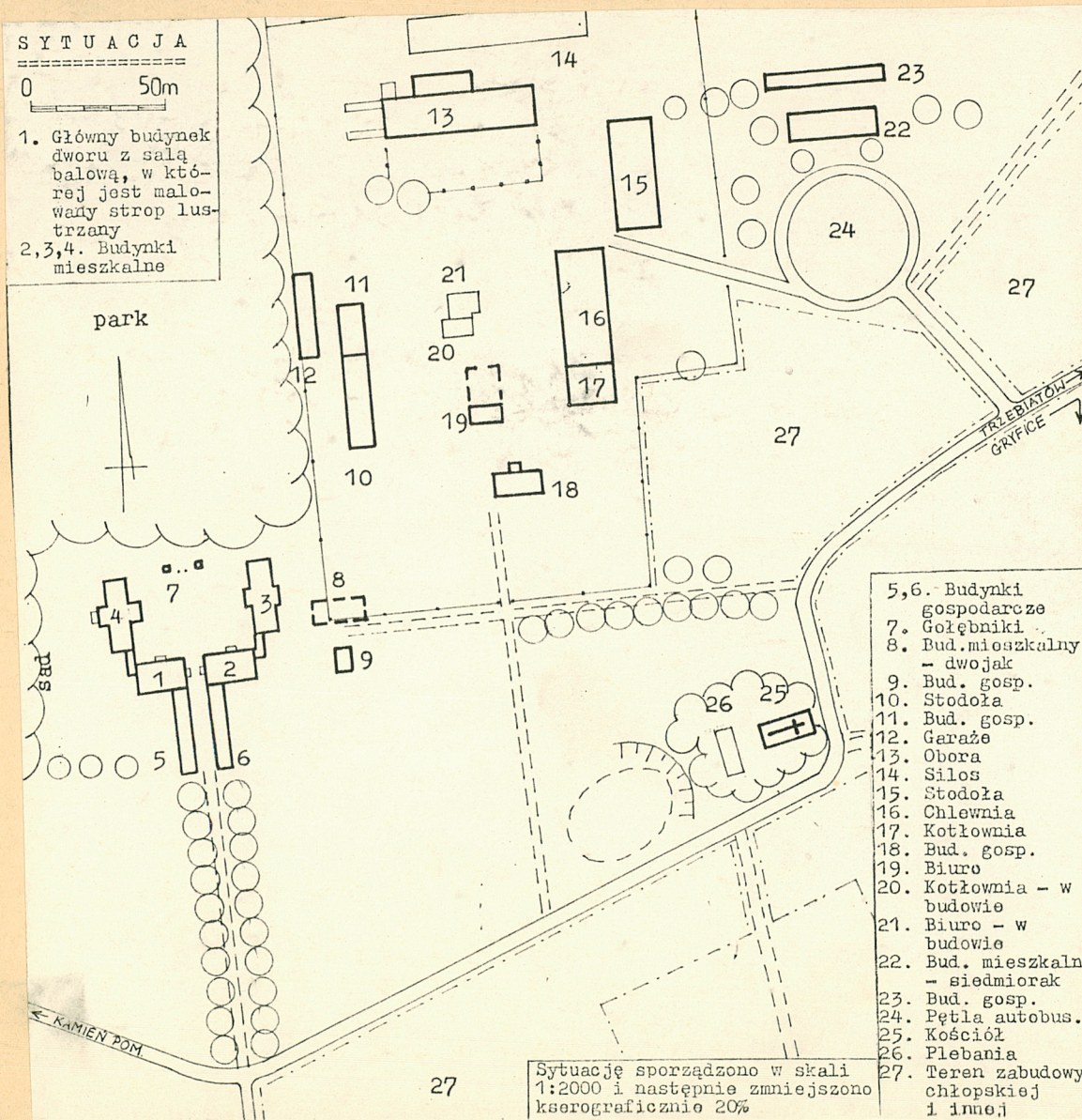
J.W.

10. Rejestr zabytków:

budynki (obraz oficyny) 13.06.1953

Nr 20 data 176 z 30.07.1955

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Od XIV do poł. XVIIIw. Świeržno było lennem rodu v. Flemming. Następnie drogą dziedziczenia po linii żeńskiej przeszła na ród v. Wartensleben, pomiędzy 1920 i 1929r. na Grafa Hahn, a pomiędzy 1929 i 1939r. na Hansa Siegfrieda v. Ruxleben.

Zachowany do dzisiaj barokowy dwór wybudował ostatni męski potomek rodu Flemmingów z linii mierzęcińskiej Bogusław Bodo generał leutnant saksońsko - polski i Graf Rzeszy Niemieckiej. W 1718r. zawarł on kontrakt z majstrem ciesielskim Johannem Andrease Hase ze Stargardu. Za-kończenie robót ustalono na 1730r. Założenie dworu oparte jest na planie "entre couret jardin" - 4 budynki ustawione na trzech bokach prostokątnego podwórza; wjazd pomiędzy dwoma budynkami po pld. stronie podwórza; dwa następne budynki przed wjazdem natomiast budynki główne połączone ze sobą parami wąskimi łącznikami. Czwarty bok podwórza stanowi granica parku, barokowego o symetrycznym rozplanowaniu

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Świeržno położone jest mniej więcej w połowie drogi pomiędzy Gryficami a Kamieniem Pomorskim. Do trasy tej dochodzi tutaj droga z Trzebiatowa. Gryfice odległe są ok. 16 km na pld.-wsch.wsch., Trzebiatów - ok. 25 km na pln.-wsch.wsch. a Kamień Pomorski ok. 14 km na zach. Drogi z tych miejscowości krzyżują się we wsch. części wsi. Teren wsi jest płaski lekko pochylony na pld.-wsch. Duże kompleksy leśne rozciągają się bezpośrednio na wsch. od wsi i za pasem 1 km pół na pln. od wsi. Niespełna 1 km. na pld. przepływa rzeczka Stuchowska Struga która przepływa przez szeroki pas łąk i bagien po zach.stronie wsi, oddalonych od zabudowań nieco ponad 1 km i ciągnących się aż do wsi Jatki odsalonej o 3km. Już w 1891r. Świeržno było wsią wielodrożną. Jej układ komunikacyjny podporządkowany był kompozycji zespołu dworskiego. Przypuszczać możemy, że przed jego budową główna droga wiejska przebiegała prosto z pld.-zach.zach. ku pln.-wsch. Została ona jednak przerwana na odcinku blisko 400 m i poprowadzona łamaną trasą przez co uzyskano oddalenie od miejsca lokalizacji zespołu dworskiego tego ważnego szlaku komunikacyjnego o ok. 100m. Bez tego zabiegu leżałby on bezpośrednio przy nim. Z miejsca najdalszego oddalenia na pld. tej drogi poprowadzono drogę dojazdową wysadzaną kasztanowcami. Ma ona prawie południkowy przebieg, a jej przedłużenie jest osią kompozycji założenia dworskiego i parku położonego za nim. Cała kompozycja oparta była na zasadach symetrii i równowagi. Zasada ta zastosowana jest nie tylko w kompozycji zespołu dworskiego i parku, ale także w podziale samego terenu, na którym pomieścić miał się także zespół folwarczny. Był on podzielony z pln. na pld. przebiegającym rowem melioracyjnym na dwie części. W części zach. zbudowano zespół dworski i założono park i ogrody, natomiast we wsch. w tylnej części już za linią zespołu dworskiego zlokalizowano podwórze gospodarcze, a przed nim pocięte rowami melioracyjnymi łąki. Jedną z kwater w tej części przy głównej drodze przeznaczono na kościół. Woda i rowy były ważnym elementem całości założenia. Obecnie wiele rowów zarosło i zamuliło się.

Zespół dworski składa się z 4 głównych budynków i 2 pomocniczych. Budynki główne ustawione są z trzech stron prostokątnego dziedzińca o wym. ok. 40 x 35m.

<p>14. Kubatura</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>dwór z dziedzińcami i do- jazdem - ok. 1 ha</p> <p>park - ok. 5,2 ha</p> <p>podwórze folwarczne - ok. 3,2 ha</p> <p>kolonia mieszkaniowa - ok. 0,3 ha</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>wielkotowarowa produkcja roślinna i zwierzęca</p> <p>- siedziba rodowa</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>wielkotowarowa produkcja roślinna i zwierzęca</p> <p>- dwór nieużytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Jest tylko dokumentacja dotycząca prac konserwator- skich zespołu dworskiego w BDZ w Szczecinie i w PP Pracowni Konserwacji Zabytków O/Szczecin, które prowadziły restaurację zespołu w latach 1977-1985.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Założenie dworskie jak i zespół folwarczny zachowane są w stosunkowo dobrym stanie technicznym, ale z wyjątkiem zespołu dworskiego inne budynki są bardzo przebudowane. Kompozycja widoczna na mapce z 1891r. zachowała się. W latach następnych została uzupełniona zaledwie paroma budynkami.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Brak.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

Mapka wsi na 686 arkuszu mapki stolikowej z 1891r. w skali 1:25000. Zbiory Kartograficzne WAP Szczecin bez nr inw.

22. Bibliografia

Berghaus H. Landbuch von Pommern und Rügen. Thl.II, Bd.VI
Berlin 1870, s.440-362
Bronisch G., Ohle W. Kreis Kammin Land. Stettin 1939, s.
353-362
Engel G. Ekspertyza ogólna dendrologiczno-techniczna
parku podworskiego w Świerznie gm. Świerzno. Szczecin
1975 /maszynopis w posiadaniu BDZ w Szczecinie/
Güter-Adressbuch für die Provinz Pommern. Leipzig 1914
- s.42, 1920 - s.48
Kroman K. Katalog XIXw. dworów i pałaców woj. szczecińskiego
- gm. Świerzno. Szczecin 1979 /maszynopis w posiadaniu
BDZ w Szczecinie/
Kroman K. Dwór w Świerznie - dokumentacja naukowo-historycz-
na. Szczecin 1958 /maszynopis w posiadaniu BDZ w Szczeci-
nie/

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

Niekammer's Landwirtschaftliche Güter-Adressbücher Bd.1
Pommern. Leipzig 1929 - s.38, 1939 - s. 111
Pommersches Güter-Adressbuch. Stettin 1892 - s.14, 1905
- s.34

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki J.W.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr J.W.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów MNRIPRS w Szreniawie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki nr nr:1,2,3,4,5,6,7,8,9,

1. Miejscowość Ś W I E R Z N O	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d.pkt. 12 i 13
-----------------------------------	---	--

c.d.pkt. 12

z widocznym wpływem szkoły Le Nostrea. Zabudowania gospodarcze folwarku oddzielone są od zespołu dworskiego, tworząc samodzielny układ.

Dzięki spisom folwarków z lat 1892 - 1939 możemy prześledzić rozwój jego gospodarki i strukturę. W 1892r. ogólny areal folwarku wynosił 1272 ha w czym grunty orne zajmowały 505 ha, łąki - 129 ha, pastwiska - 53 ha, lasy 581 ha i wody 4 ha. W ciągu lat następnych wzrósł on do 1321 ha, ale w 1939r. znowu spadł do 1270 ha, ale zmieniła się jego struktura. Grunty orne zajmowały już tylko 425 ha, łąki 161 ha, pastwiska zlikwidowano, lasy wzrosły do 650 ha a wody do 34 ha. Ta ostatnia informacja jest niezbyt zrozumiała, ponieważ w okolicy nie ma większych zbiorników wodnych. Być może chodzi tu o jakieś spiętrzenie wody na Stuchowskiej Strudze, które zniszczono w czasie działań wojennych. W 1892r. do uprawy ziemi trzymano tu 40 koni. W latach następnych ich ilość nieznacznie wzrastała i 1939r. były tu już 53 konie. W hodowli pod koniec XIXw. dominowały owce, ale nie było ich tutaj mniej niż w analogicznej wielkości innych folwarkach w okolicy. W 1892r. pogłowie owiec wynosiło 470 szt., w 1905r. 400 szt., w 1914r.- 400 szt., 1920r.- 240 szt., 1929r.- 850 szt. i w 1939r.-534 szt. Odpowiednie wielkości dla hodowli bydła wynoszą - 160 szt. /w tym krów mlecznych 100 szt./, 200 /100/, 200 /100/, 150 /60/, 120 /59/, 157 /75/, a dla hodowli trzody chlewnej - 100, 120, 120, 40, 140, i 327 szt. Z analizy powyższych danych wynika, że szczytowy rozwój gospodarka folwarku osiągnęła w latach 1905-1914 w 1920r. notujemy znaczny regres, a w 1929r. częściową poprawę. W tym roku zwraca uwagę znaczny wzrost pogłowia owiec - z 240 do 850 szt. W 1939r. tylko hodowla bydła nieosiągnęła poziomu z lat 1905-1914. W latach 1945-1952 dwór i zabudowania folwarczne zajmowały wojska radzieckie. Po ich wycofaniu utworzono tu samodzielne PGR, które po kilku latach sa - modzielności podporządkowano PGR w Stuchowie. Ten układ organizacyjny trwa do dzisiaj.

Oprócz folwarku w Świerznie w 1939r. były jeszcze 4 gospodarstwa chłopskie o areale od 21 do 29 ha oraz szereg budynków rzemieślników, robotników leśnych i innych grup ludności. Miejscowość przekształcała się powoli w miasteczko. Rozwój ten zahamował się w 1945r., ale zaczął się on na nowo z chwilą ulokowania w Świerznie w 1975r. siedziby Urzędu Gminy.

Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990
(Imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978.r.

Miejsce przechowywania negatywów: MNRiPRS w Szreniawie

Dwa z nich ustawione są na dłuższym pld. boku i pomiędzy nimi znajduje się 8 m odstęp stanowiący wjazd na dziedziniec. Do budynków tych od pld. pod kątem prostym dostawione są budynki pomocnicze, pomiędzy które wchodzi droga dojazdowa. Dwa pozostałe budynki główne ustawione są po zach. i wsch. krótszym boku dziedzińca i łączą się z sąsiadującymi budynkami wąskimi łącznikami. Na pln. boku dziedzińca ustawione są dwa ośmioboczne gołębniki w kształcie wież, pomiędzy którymi znajdował się wjazd do parku. Główna aleja parku miała blisko 200 m długości i na jej zakończeniu stała figura kobiety z piaskowca. Park był podzielony na mniej więcej 10 równych kwater alejkami poprzecznymi prostopadłymi do alei głównej. Pierwsze dwie kwatery przeznaczone były na kwietniki i łączyły się w sposób naturalny z trawnikami i kwietnikami dziedzińca, który nie był utwardzony, podobnie jak i dojazd. Następne dwie pary kwater obsadzone żywopłotami grabowymi. Przecięte były te kwatery po przekątnych alejkami, na przecięciu których były gabinety z drzew i sadzawki. Następna para kwater to sad z nawierzchnią trawiastą, natomiast ostatnia para zawiera zwarty maszyn drzew rodzimych gatunków ujęty w ściany żywopłotu z grabów i glogów. Park obramowany jest alejami kasztanowymi i rowem melioracyjnym, do którego dochodziły rowy z okolicznych łąk, zapewniające stały przepływ wody odprowadzanej do Stuchowskiej Strugi. Nad zewnętrznymi brzegami rowu okalającego park rosną dęby, jesiony, olsze i kasztanowce.

Zespół folwarczny obejmuje obecnie 9 budynków sprzed 1945r. na placu o wym. 120 x 180 m., położonym bezpośrednio na pln.-wsch. od zespołu dworskiego. Na mapce z 1891r. są zaznaczone tu tylko 4 obiekty, z których 3 identyfikujemy z dzisiejszymi - oborą /13/, stodołą /15/ i chlewnią z kotłownią /16 i 17/. Na mapce tej nie ma jeszcze: stodoły /10/ z bud. gosp. /11/, garaży /12/, które pierwotnie pełniły zapewne funkcję wozowni; biura /19/, które stanowi pozostałość po stolarni i bud.gosp. /18/. Pomiedzy zespołem dworskim, a zespołem folwarcznym stał dwojak /8/, który rozebrano jeszcze w latach 50-tych. Pozostał po nim tylko bud.gosp. /9/. W ustawieniu budynków folwarcznych trudno doszukać się jakiegś przemyślanej kompozycji, chociaż wyznaczają one duże prostokątne podwórze. Przede wszystkim niejasne jest dlaczego stodoła /15/ i chlewnia /16/ usytuowane po wsch. stronie podwórza nie stoją w jednej linii. Garaże /12/ stoją za stodołą /10/ z budynkiem gosp. /11/ po przeciwległej stronie podwórza, chociaż jest dosyć miejsca żeby ustawić je w jednej linii. Od pld. podwórze pierwotnie było otwarte. Na pocz. XXw. zbudowano z tej strony niewielki bud.gosp. /18/. Mniej więcej w tym samym czasie zbudowano pośrodku podwórza stolarnię, po której pozostała tylko część adaptowana na biuro /19/. Obora /13/ ustawiona na pln. boku podwórza pełniła w przeszłości zapewne w części także funkcję owczarni. Brakuje tu takiego budynku, a wiadomo, że hodowli owiec niegdy tutaj nie zlikwidowano. W 1929r. hodowano tu aż 850 szt. tych zwierząt. W poł. lat 80-tych, gdy wydawało się, że remont zespołu dworskiego dobiega końca pośrodku podwórza wybudowano

1. Miejscowość

Ś W I E R Z N O

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d.pkt. 13 i 11

c.d.pkt. 13 z wkładki nr 1

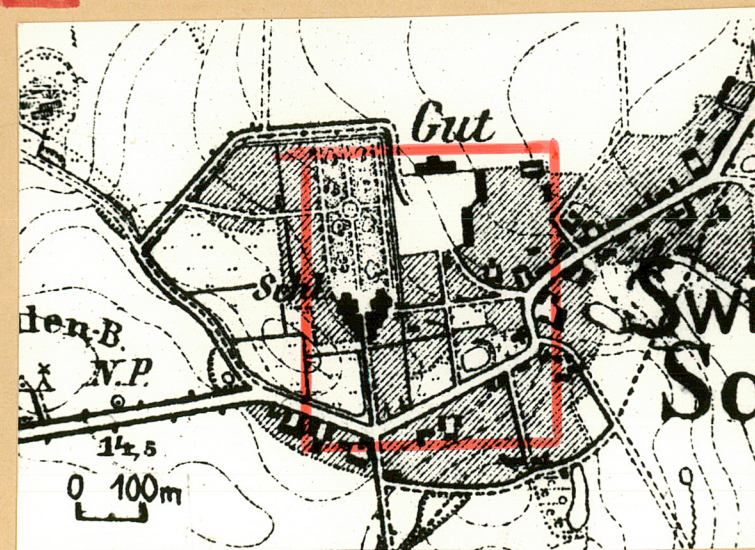
w stanie surowym biura /21/ z kotłownią /20/, które miały stanowić dla niego zaplecze techniczne. Remontu nie dokończono i obecnie zarówno zespół dworski, jak i biura /21/ z kotłownią /20/ ulegają powolnej destrukcji. Kolonia mieszkaniowa położona jest na wsch. od podwórza folwarcznego i składa się z jednego siedmioraka i należącego do niego bud.gosp. /22 i 23/. Nie udało się ustalić, czy w innej części wsi były jeszcze jakieś budynki mieszkalne robotników folwarcznych. Być może są nimi obiekty zaznaczone przy nieistniejącej już dzisiaj drodze prowadzącej na podwórze folwarczne od pld.-wsch.

Nie założono karty ewidencyjnej dla żadnego z obiektów w podwórzu folwarcznym, ani dla siedmioraka, ponieważ wszystkie te obiekty są bardzo przebudowane i nie mają takich wartości architektonicznych i historycznych, które uzasadniałyby ich szczegółową ewidencję.

Wykaz zachowanych obiektów pochodzących sprzed 1945r.

1. Zespół dworski /1-6/
2. Gołębniki /7/
3. Bud.gosp. /9/
4. Stodoła z bud.gosp. /10,11/
5. Garaże /12/
6. Obora /13/
7. Stodoła /15/
8. Chlewnia z kotłownią /16,17/
9. Bud.gosp. /18/
10. Biuro /pozostałość po stolarni/ /19/
11. Siedmiorak /22/
12. Bud.gosp. /23/

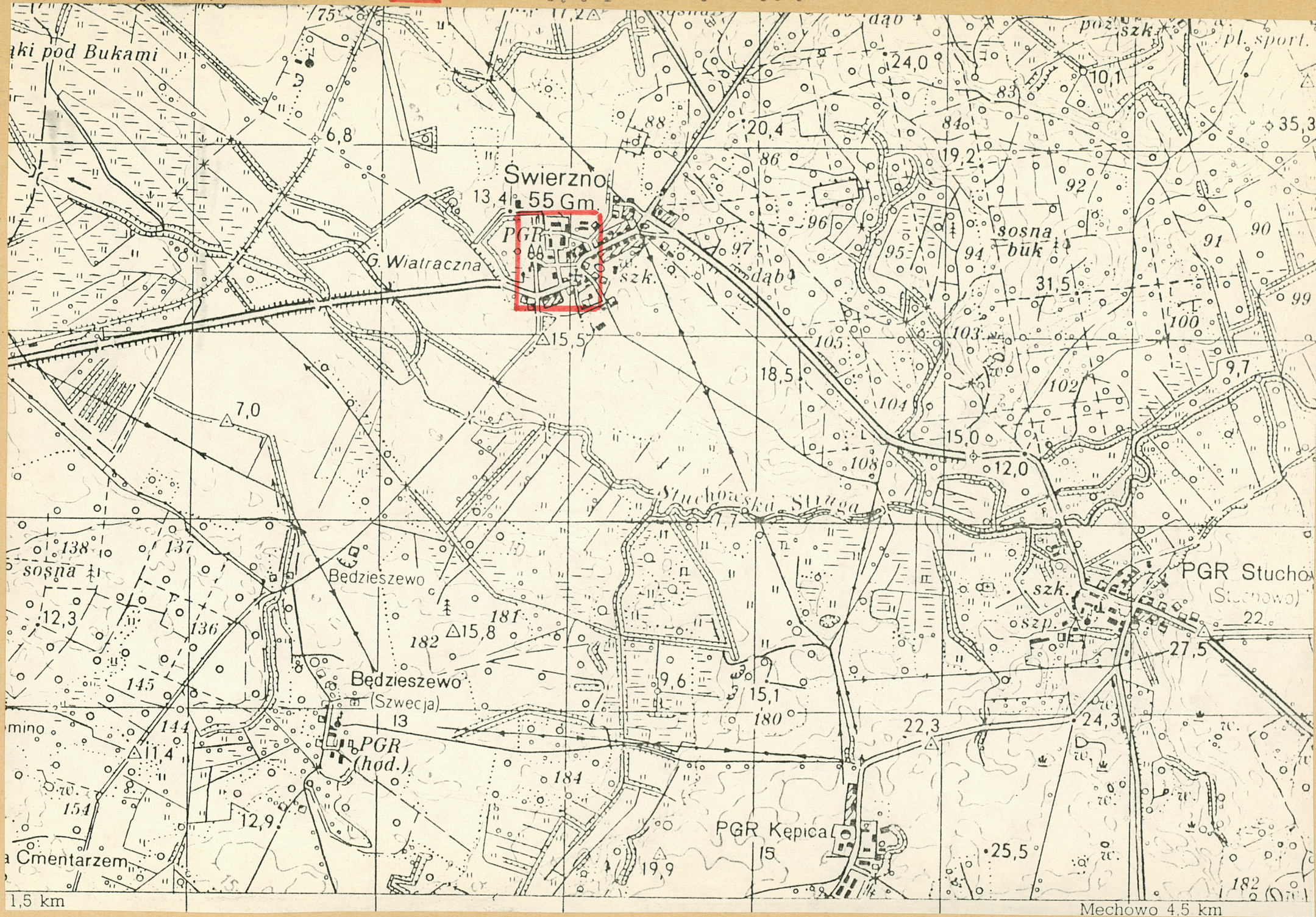
Mapka wsi z 1891r.

 teren objęty planem sytuacyjnym

Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNRiPRS w Szreniawie

ŚWIERZNO

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

Zdjęcia

ZESPÓŁ DWORSKI

1 - 3. Budynki po obu stronach
wjazdu. Z lewej budynek
gospodarczy /5/ i szczyt
głównego budynku /1/, z
prawej bud. gosp. /6/ i
szczyt budynku /2/.
W głębi gołębniki i brama
wjazdowa do parku /7/

4. Gołębniki i brama wjazdowa
do parku

Wkładę założył: Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990
Miejsce przech.neg.: MNRIPRS w Szreniawie

Zespół dworski - bud. główny /1/

5. Elewacja szczytowa wsch. W głębi
bud. gosp. /5/, z lewej fragment
bud. /2/

6. Elewacja płn.

7. Elewacja szczytowa zach. z fragmentem
łącznika

8. Elewacja tylna płd. Z prawej strony fragment
bud. gosp. /5/

ŚWIERZNO

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

Zdjęcia

Zespół dworski - bud. /4/

9 i 10. Elewacja wsch. Z lewej
strony fragment bud.
głównego /1/

11. Fragment elewacji tylnej
- zach.

12. Fragment elewacji szczy-
towej pld. i łącznik

Zespół dworski - budynki /2 i 3/

13. Bud. /3/ - elew. zach.

14. Bud. /2/ - elew. półn.

15. Bud. /2/ - elew. poł.

16. Bud. /2/ - elew. wsch.

17. Łącznik pomiędzy bud. /2/ z lewej i bud. /3/ z prawej

18. Bud. /3/ - elew. wsch. i fragment elewacji poł. szczytowej

ŚWIERZNO

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

Zdjęcia

Zespół dworski - bud. gosp. /5 i 6/

19 i 20. Elewacja tylna
zach. bud. gosp. /5/

21 i 22. Elewacja tylna
wsch. bud. gosp. /6/

Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990
Miejsce przech. neg.: MNRIPRS w Szreniawie

PODWÓRZE FOLWARCZNE

Bud. gosp. /18/, biuro /19/ - pozostałość po dawnej stolarni i chlewnia /16/ z kotłownią /17/

23. Bud. gosp. /18/ - widok
od płn.-wsch.

24. Bud. gosp. /18/ - widok
od płd.-zach.

25. Biuro /19/ - widok
od płd.-zach. W głębi
kotłownia /17/

26. Chlewnia /16/ z kotłownią /17/
- widok od płd.-zach. W głębi
dach stodoły /15/

27 i 28. Chlewnia /16/ z kotłownią /17/
- widok od płn.-wsch.

Ś W I E C Z N O

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

Zdjęcia

Podwórze folwarczne c.d. - stodoła /10/ z bud. gosp. /11/, stodoła /15/ i obora /13/

29. Widok stodoły /10/ z bud. gosp. /11/ od płd.-wsch.
30. Widok stodoły /10/ z bud. gosp. /11/ od płn.-wsch.
31. Stodoła /15/ - widok od płd.-wsch.
32. Stodoła /15/ - widok od płn.-zach.
33. Obora /13/ - widok od płd.-wsch.

Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, czerwiec 1990
Miejsce przech. neg.: MNRiPRS w Szreniawie

KOLONIA MIESZKANIOWA - budynek mieszkalny - siedmiorak /22/ i bud. gosp. /23/

34 i 35. Elewacja frontowa - pld.
siedmioraka /22/

36 i 37. Elewacja tylna - pkn.
i elewacja szczytowe
siedmioraka /22/

38 i 39. Elewacja pld. bud.gosp.
/23/

